

dr hab. Tomasz Orłow
dziedzina: sztuki muzyczne
dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka

Katowice 28.05.2017 r.

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 28 kwietnia 2017 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2).

Dotyczy

Uchwały nr 33/II/2016/2017 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 27 lutego 2017 roku w związku z wnioskiem **Pana mgr. Martina Gregoriusa** z dnia 5 stycznia 2017 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego na stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka i wyznaczeniem promotora pracy doktorskiej, Pani prof. dr hab. Elżbiety Wiechowicz-Karolak.

- liczba uprawnionych członków Rady Wydziału 18
- na posiedzeniu obecnych było 11
- oddanych głosów ważnych 11
- za wszczęciem przewodu i wyznaczeniem promotora 11
- głosów przeciwnych 0
- głosów wstrzymujących się 0

Quorum głosujących w chwili podejmowania uchwały było zachowane.

Uchwały nr 35/II/2016/2017 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 27 lutego 2017 roku w sprawie wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka **Pana mgr. Martina Gregoriusa**.

- liczba uprawnionych członków Rady Wydziału 18
- na posiedzeniu obecnych było 11
- oddanych głosów ważnych 11
- za wyznaczeniem recenzenta 11
- głosów przeciwnych 0
- głosów wstrzymujących się 0

Quorum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

Dziekanat
 Wydziału Instrumentalnego
 Wzięte o dnia ... 05.05.2017
 Nr 339/2017 podpis
[Podpis]

W świetle art. 11, 12, 13, 14 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27. 07. 2005 roku Nr 164, poz. 1365 z dnia 17. 08. 2005 roku, tekst jednolity art. 6 ust. 1,3) Rada Wydziału Instrumentalnego posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Do nadesłanego mi przez przewodniczącego rady pisma, sygnowanego datą 28 kwietnia 2017 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej **Pana mgr Martina Gregoriusa nt. *Między improwizacją a kompozycją. Francuska szkoła improwizacji organowej w świetle twórczości wybranych przedstawicieli***, została dołączona następująca dokumentacja:

- Dokumentacja doktoranta
- Uchwała Rady Wydziału o wszczęciu przewodu doktorskiego
- Uchwała o wyznaczeniu recenzentem pracy doktorskiej kandydata mej osoby
- Protokoły komisji skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań
- Wykaz członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka do minimum kadrowego
- Lista obecności członków Rady Wydziału
- Lista obecności członków Rady Wydziału uprawnionych do głosowania

Złożona przez Doktoranta dokumentacja zawiera: wniosek o wszczęcie postępowania na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka, kwestionariusz osobowy, kopie decyzji Urzędu Stanu Cywilnego o zmianie imienia i nazwiska oraz kopie dyplomów ukończenia studiów wyższych w Polsce, Niemczech i Francji, życiorys artystyczny, koncepcję pracy doktorskiej, wykaz dorobku twórczego, artystycznego i naukowego. W dalszej części dokumentacja zawiera kserokopie: opinii, dyplomów z konkursów, broszur z sesji naukowych, recenzji koncertów i artykułów prasowych oraz programów i plakatów z koncertów.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan Martin Gregorius (do roku 2015 Marcin Grzegorzczuk) urodził się 25 grudnia 1991 roku w Gdyni. Edukację muzyczną rozpoczął w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. Feliksa Nowowiejskiego w Gdańsku w klasie fortepianu prof. dr hab. Pawła Rydla oraz kontynuował w klasie organów dr hab. Hanny Dys. W roku 2011 ukończył szkołę uzyskując tytuł najlepszego absolwenta. W latach 2011-2015 odbył studia w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w klasie organów prof. Romana Peruckiego i dr hab. Hanny Dys uzyskując ocenę bardzo dobrą z wyróżnieniem. Równolegle w tych samych latach podjął studia w Hochschule für Musik Detmold, gdzie doskonalił swoje umiejętności w klasie organów i muzyki kościelnej u następujących profesorów: Georga Hage, Joachima Hardera, Anny Kohler i Tomasza Adama Nowaka. Po ukończeniu z oceną bardzo dobrą w roku 2015 studiów II stopnia kontynuował edukację na niemieckiej uczelni w ramach studiów podyplomowych (III stopnia, *Konzertexamen*) w klasie prof. Tomasza Adama Nowaka uzyskując w roku 2016 ocenę bardzo dobrą. Pan Martin Gregorius doskonalił swoje umiejętności ponadto na terenie Francji. W 2013 roku w ramach programu Erasmus przez jeden semestr studiował w Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse w Paryżu, pracując pod kierunkiem profesorów: Michela Bouvarda, Oliviera Latry'ego i Philippe'a Lefebvre'a. W tym samym czasie podjął naukę w dwóch konserwatoriach muzycznych: Conservatoire à Rayonnement Départemental Claude Debussy de Saint-Germain-en-Laye w zakresie teorii muzyki oraz Conservatoire à Rayonnement Régional de Saint-Maur-

des-Fossés w zakresie improwizacji organowej w klasie prof. Pierre'a Pincemaille'a. W roku 2014 otrzymał dyplom ukończenia konserwatorium z wyróżnieniem, tzw. Pierwszą Nagrodę (dla najlepszego absolwenta). Równolegle podjął wówczas studia w Conservatoire National Supérieur de Musique et Danse w Lyonie w klasie prof. François Espinasse'a i Liesbeth Schlumberger, specjalizujących się w wykonawstwie francuskiej muzyki organowej epoki baroku, oraz studia improwizacji organowej w Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse w Paryżu w klasie profesorów: Thierry'ego Escaicha i László Fassanga.

Pan Martin Gregorius uczestniczył w kursach mistrzowskich poświęconych interpretacji i improwizacji organowej prowadzonych m. in. przez: Paolo Crivellaro, Tona Koopmana, Ludgera Lohmanna, Michela Radulescu, Louisa Robilliarda, Jorisa Verdina i Wolfganga Zerera. Jest zdobywcą II nagrody na VIII Międzynarodowym Konkursie im. J. P. Sweelincka w Gdańsku (2012), III nagrody na Międzynarodowym Konkursie Muzyki Organowej w Pontecagnano-Faiano we Włoszech (2014) III nagrody na Międzynarodowym Konkursie Improwizacji Organowej w Luksemburgu (2015), I nagrody na Międzynarodowym Konkursie Improwizacji Organowej w Schlägl w Austrii (2016) oraz I nagrody i Nagrody Publiczności na Międzynarodowym Konkursie Improwizacji Organowej w Münster/Billerbeck w Niemczech (2016). W czasie studiów został wyróżniony stypendiami naukowymi m. in. Prezydenta Gdyni, Marszałka Województwa Pomorskiego, Rektora Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku, Hochschule für Musik Detmold, Fundacji OWL, Fundacji im. Alfreda Toepfera. W roku 2012 otrzymał Nagrodę Miasta Gdańska dla Młodych Twórców w Dziedzinie Kultury. Pan Martin Gregorius prowadzi intensywną działalność artystyczną w kraju oraz poza jego granicami. Był wykonawcą koncertów w ramach międzynarodowych festiwali muzyki organowej m. in. we Włoszech, Austrii, Czechach, Francji, Niemczech, Luksemburgu. Koncertował w Katedrach w Angers (Francja), we Fromborku, Luksemburgu, w Polskiej Filharmonii Bałtyckiej w Gdańsku, Filharmonii w Luksemburgu, Kaplicy Królewskiej Pałacu w Wersalu, Kościele św. Seweryna w Paryżu. Uczestniczył również w projektach zespołowych jako kameralista z Orkiestrą Filharmonii Północno-Zachodniej Niemiec, Simonem Gaudenzem, Konstantym Andrzejem Kulką, Tytusem Wojnowiczem. Pełnił także funkcje organisty w Parafii Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła i św. Katarzyny Szwedzkiej w Gdańsku oraz w kościołach Hl. Geist, Hl. Kreuz i St. Marien w Detmold. Ma w swoim dorobku artystycznym nagrania dla Polskiej Telewizji oraz dla polskiego, niemieckiego i francuskiego radia. Pan Martin Gregorius dysponuje bogatym repertuarem obejmującym organową muzykę historyczną okresu renesansu, baroku i klasycyzmu, muzykę romantyczną oraz dzieła XX-wieczne i współczesne, w tym wiele arcydzieł muzyki organowej należących do światowego kanonu. Wygłaszał referaty w ramach konferencji naukowych w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Organy i Muzyka Organowa*) oraz w Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu (*IV Forum Akademickie*).

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana Martina Gregoriusa nt. *Między kompozycją a improwizacją. Francuska szkoła improwizacji organowej w świetle twórczości wybranych przedstawicieli*, przygotowana pod kierunkiem promotora Pani prof. dr hab. Elżbiety Wiechowicz-Karolak, składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyta CD) oraz opisu dzieła.

Na płycie CD zarejestrowano następujące utwory:

- Charles Tournemire - Cinq Improvisations pour orgue reconstituées par Maurice Duruflé:
 - III Improvisation sur le „Te Deum”
 - II Cantilène improvisée
- Pierre Pincemaille - Prologue et Noël varié
- Thierry Escaich - Récit pour orgue
- Martin Gregorius - Improwizowane Preludium i Podwójna Fuga na temat Kyrie XI z Mszy Gregoriańskiej „Orbis factor”
 Improwizowana Suita Symfoniczna „Ad honorem Beata Maria Virgine”:
 - Stabat Mater (Grave)
 - Regina coeli (Scherzo)
 - Ave Maria (Cantabile)
 - Salve Regina (Finale)

Nagrania dokonano w dniu 3 marca 2017 roku w katedrze w Billerbeck na wielkich organach Fleitera/Walterhausena.

Pan Martin Gregorius przedstawił interesującą interpretację literatury organowej oraz własne utwory improwizowane, które wyrażają jego duże zainteresowanie muzyką francuską przełomu XIX/XX wieku. Wszystkie utwory zarejestrowane na płycie CD koncentrują się wokół jednej spójnej idei – fascynacji formą, językiem harmonicznym, kolorystyką i bogactwem wyrazowym, jakie odnajdujemy u francuskich twórców literatury organowej, wywodzących się z tradycji romantycznej i pozostających kontynuatorami nurtu symfonicznego. Interpretacja zapisanych improwizacji Charles’a Tournemire’a - *III Improvisation sur le „Te Deum”* oraz *II Cantilène improvisée* oddała w moim przekonaniu w pełni ducha muzyki tworzonej spontanicznie. Już w pierwszych taktach utworu dostrzegłem właściwe poczucie czasu i doskonale kształtowanie dźwięku z respektowaniem właściwości przestrzeni akustycznej katedry w Billerbeck. Wykonawca wykorzystał walory brzmieniowe instrumentu poprzez świadomy i trafny dobór zestawów registrów, tworząc nienaganną proporcję dynamiczną. Na szczególną uwagę zasługuje kreatywność Organisty w interpretacji *Prologue et Noël varié*. Przedstawioną przez Pana Martina Gregoriusa interpretację cyklu cechuje precyzja wykonawcza, dbałość o szczegóły, czytelność przekazu i logiczna narracja. Elementy te świadczą o doskonałym warsztacie instrumentalisty, ale również jego indywidualności artystycznej. Niezwykle interesujące dzieło Pierre’a Pincemaille’a w wykonaniu Doktoranta przenosi słuchacza w obszary wysokiej wrażliwości na percepcję dźwięku i odbioru treści muzycznych. Równie ciekawie przedstawia się wizja artystyczna ostinatowej kompozycji Thierry’ego Escaich’a *Récit pour orgue*. Zaprezentowaną koncepcję wykonawczą cechuje żelazna dyscyplina rytmiczna, wyrazistość artykulacyjna i nieskazitelne poczucie pulsu. Elementy te decydują w tym przypadku o sukcesie Wykonawcy i pozostają fundamentem w budowaniu interpretacji formy ewolucyjnej.

Z całą pewnością wytężona praca Doktoranta nad zarejestrowanymi kompozycjami oddziaływała mocno na jego osobę, pozwalała wnikać głębiej w bogatą strukturę języka muzycznego kompozytorów i poszerzyła świadomość muzyczną, na której mógł się oprzeć w procesie twórczym improwizując własne utwory. W improwizacjach Martina Gregoriusa odnajduję wyraźne analogie języka harmonicznego, którym posługuje się Pincemaille, ale również typ kolorystyki dźwiękowej i technikę registracji. Dostrzegam także symfoniczne pojmowanie organów i posługiwanie się instrumentem, jako narzędziem do instrumentacji utworu. Forma improwizowanego Preludium Martina Gregoriusa pozostaje nie w pełni czytelna. Ważniejsza wydaje się być w tym przypadku chęć zbudowania wprowadzenia

i zapowiedzi drugiej, ważniejszej części cyklu. Taki sposób potraktowania formy nie budzi wyraźnych zastrzeżeń, jeśli przyjmiemy punkt odniesienia do muzyki francuskiej i właściwego dla niej sposobu kształtowania architektury utworu. Obie części cyklu wykorzystują temat *Kyrie XI* z Mszy Gregoriańskiej „Orbis factor”. Zaimprovizowana podwójna fuga, jako ścisła forma kontrapunktyczna, stanowi przykład dwudziestowiecznej, otwartej koncepcji twórczej, w której odnajdujemy syntezę składników symptomatycznych z wybranymi elementami szeroko rozumianej awangardy. Dotyczy to w szczególności okresowej rezygnacji z gęstej faktury polifonicznej w trosce o klarowność i czytelność materiału dźwiękowego. Budowanie napięcia zostało skutecznie osiągnięte poprzez umiejętny dobór środków harmoniczných, model progresywny, mający u podstaw harmonikę modalną ewoluującą do poziomu rozbudowanych moduł dwudziestowiecznych i współbrzmień wieloznacznych harmonicznie. Czteroczęściowa Suita Symfoniczna „Ad honorem Beata Maria Virgine” improwizowana przez Martina Gregoriusa została skonstruowana w oparciu o tradycję i modele zaczerpnięte z organowej symfoniki francuskiej. Cały cykl prezentuje koncepcję realizacji swobody twórczej przekraczającej granice ścisłych założeń formalnych. Głównym punktem odniesienia i bazą działań improwizatorskich jest chorał gregoriański i jego nieograniczony potencjał. Układ części prezentuje model stopniowania napięcia od stanów introwertycznych, osobliwych palet współbrzmień i melodyki modalnej poprzez elementy żartobliwe, liryczne, aż do dramaturgii i eskalacji napięć w części finałowej. Poza nieznacznymi niedokładnościami rytmicznymi, które zauważyłem w części drugiej *Scherzo*, poziom wykonawczy improwizowanej suity pozostaje wysoki.

Opis dzieła artystycznego w ramach pracy doktorskiej określa zakres rozważań nad problematyką ujętą w temacie. Teza sformułowana we wstępie znajduje szerokie rozwinięcie w treściach kolejnych rozdziałów. Analiza problemu wzbogacona została bogatym komentarzem, co świadczy o szerokiej wiedzy teoretycznej Doktoranta, dobrym przygotowaniem do realizacji pracy badawczej. Opis dzieła artystycznego prezentuje wysokie walory językowe i typograficzne. Stanowi cenny materiał źródłowy dla prac naukowych.

Konkluzja

Praca doktorska Pana Martina Gregoriusa nt. *Między improwizacją a kompozycją. Francuska szkoła improwizacji organowej w świetle twórczości wybranych przedstawicieli* stanowi oryginalne i nowatorskie spojrzenie na spontaniczny proces twórczy, jakim jest improwizacja organowa. Analityczne potraktowanie tematu przez Doktoranta świadczy o jego przygotowaniu merytorycznym i umiejętności formułowania czytelnie sprecyzowanych wniosków. Tematyka pracy wpisuje się w obszar badawczy, który pozostaje wciąż jeszcze przestrzenią nierozpoznaną. Pracę cechują wysokie walory poznawcze. Materiał dostarcza cennej wiedzy z zakresu francuskiej metodyki nauczania improwizacji organowej w ujęciu historycznym, na gruncie której kształtują się aktualne tendencje. Działania twórcze Pana Martina Gregoriusa zarejestrowane na płycie CD oraz opis dzieła artystycznego stanowią oryginalne dokonanie artystyczne. Zaawansowany stopień umiejętności instrumentalisty oraz szeroka wiedza teoretyczna pozwalają Doktorantowi prowadzić samodzielnie prace naukowe i artystyczne. Stwierdzam, iż dzieło artystyczne wraz z opisem spełnia wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku.

Wnioskuję o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie je do publicznej obrony.

